

Teabe edastamine ohtlike kemikaalide kohta

Sissejuhatus

Agentuur valmistab 2003.aasta Tööohutuse ja töetervishoiu Euroopa nädalaks ette teabelehtede sarja tööohutuse ja töetervishoiu alase teabe kohta seoses ohtlike kemikaalidega. Tõhus töötajate terviseriskide ja nende juhtimise alane suhtlemine töökohal on ühiseväljakutse tööandjatele, töötajatele ja nende esindajatele. Käesolev teabeleht toob ära asjad, millega eduka suhtlemise nimel peab arvestama.

Õigusaktid

ELi klassifitseerimise ja märgistamise¹ alased normid kehtestavad kemikaalide tootjate jaoks kohustuste raamistiku. Nad määravad kindlaks tähtsa teabe², mida tuleb kasutajatele standardviisil anda käepäraste ohutunnuste, riskilause ja ohutuskaartidega.

Kemikaalidega seonduv direktiiv³ täpsustab, et tööandjad peavad saama tarnijalt või muudest hõlpsasti kättesaadavatest allikatest riskianalüüsiks vajalikku täiendavat teavet. Samuti peavad tööandjad tagama, et töötajad ja/või nende esindajad on saanud kemikaalide alal väljaõppe:

- käideldavate kemikaalide ohtlikest omadustest;
- ohtlike kemikaalidega kokkupuute tasemest, tüübist ja kestusest ning tööoludest;
- asjakohastest ettevaatusabinõudest iseenda ja teiste töötajate kaitsmiseks töökohal;
- tehtud või tehtavate riskihajamisprotseduuride mõjust;
- vastavatest töökeskkonna piirnormidest või bioloogilistest piirnormidest;
- kus võimalik, järeldustest, mis tulenevad mingist juba tehtud tervisekontrollist ja kemikaali toime hinnangust.

Lisaks peab tööandja tagama ka, et töötajad oleksid teadlikud olukorra muutustest.

¹ Näiteks Nõukogu direktiiv 67/548/EMÜ 27.juunist 1967 ning selle hilisemad muudatused, mis esitavad ohtlike ainete identifitseerimise, klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise nõuded, samuti direktiiv 1999/45/EÜ ohtlike valmististe klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise kohta.

² Komisjoni direktiiv 91/155/EMÜ 5.märtsist 1991 ja selle muudatused, mis määratlevad ja sätestavad üksikasjaliku korra spetsiifilisele infosüsteemile seoses ohtlike valmististega (ohutuskaardid).

³ Nõukogu direktiiv 98/24/EÜ 7.aprillist 1998 töetervishoiu ja tööohutuse nõuded tööl keemiliste ohuteguritega.

Töötajate kohta, kes puutuvad töönaoliselt kokku kantserogeenide ja mutageenidega⁴ või teatavate bioloogiliste ohuteguritega⁵, peavad tööandjad pidama protokollid, mis sisaldab teavet töökeskkonna õhus määratud kemikaalide mõõtmise ja tervisekontrolli kohta. Töötajatele tuleb tagada juurdepääs oma isikuandmetele.

Töökeskkonna piirnormid tuleb siseriiklikku õigustikku üle kanda. Liikmesriikidel on õigus lisada mõni töötajate kaitse täiendav või rangem säte, kuna vastavad direktiivid sätestavad vaid miinimumnõuded.

Tulevase ELi kemikaalide registreerimis-, hindamis- ja loa andmise süsteemi REACH eesmärk on suurendada kemikaalide omaduste, nende keskkonnajäätisemõjude, kavandatava kasutamise ja riski vähendamise meetmete kohta käiva asjakohase teabe kättesaadavust.

Seetõttu on äärmiselt soovitatav, et püüaksite selgust saada konkreetsetest siseriiklikest õigusaktidest, mida võib kohaldada ohtlike kemikaalide kasutamisele töökohas.

Kemikaalide märgistamine

Kui kemikaal klassifitseeritakse ohtlikuks, peab valmistaja või maaletooja panema pakendile hoiatusmärgistuse vähemalt teabega:

- aine või toote nimetuse või kaubandusliku nimetuse ning selle turule toomise eest vastutava isiku nime ja aadressi kohta;
- ohtlike ainete sisalduse kohta, mis põhjustab selle klassifitseerimise ohtlikuks;
- EÜ ainete registrinumbrite kohta, näiteks EINECS⁶ või ELINCS-number⁷;
- ohutunnuste⁸, riskilause (R-lause)⁹ ja ohutuslause (S-lause)¹⁰ kohta. Samuti on kehtestatud tingimused valmististele, mis sisaldavad mitut ohtlikku ainet, nõudes mitut ohutunnust ja riskilauseid.

Ohutunnused, riski- (R) ja ohutuslauseid (S) osutavad kemikaali ohtlikkusele ja ohutusmeetmetele selle kemikaali suhtes. Euroopa Ühenduse direktiiv¹¹ kehtestavad nii R- kui ka S-lauseid. Neid kasutatakse pakendite märgistamisel ja ohutuskaartidel, et hoiatada ja juhendada ohtlike kemikaalide kasutamisel. Riskilause on standardtutvustus toote potentsiaalsest kahjulikkusest tervisele ja turvalisusele normaalsel käitlemisel ja kasutamisel. Näiteks R21 „Kahjulik nahale sattumisel“. Ohutuslauseid ja nende kombinatsioonid kujutavad endast selliseid võetavaid preventiivmeetmeid nagu S15 „Hoida eemal soojusallikast“.

⁴ Nõukogu direktiiv 90/394/EMÜ 28.juunist 1990 1998 töetervishoiu ja tööohutuse nõuded tööl kantserogeenidega, ning selle muudatused.

⁵ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 18.septembrist 1998 töetervishoiu ja tööohutuse nõuded tööl bioloogiliste ohuteguritega.

⁶ European Inventory of Existing Commercial Substances (EINECS), nimestik, mis sisaldab 100 195 ainet, vt <http://ecb.irc.it/new-chemicals/>

⁷ European List of New Chemical Substances, vt <http://ecb.irc.it/new-chemicals/>

⁸ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/symbols/index.htm>

⁹ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/riskphrs/index.htm>

¹⁰ <http://www.ilo.org/public/english/protection/safework/cis/products/icsc/dtasht/sftyphrs/index.htm>

¹¹ Komisjoni direktiiv 2001/59/EÜ 6.augustist 2001, mis on 28.korda kohandatud tehnilise progressiga; Nõukogu direktiiv 67/548/EMÜ.

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=32001L0059&model=guichet

Töökohal kasutamiseks tuleb laiaulatuslikku standardset lisateavet tervisemõjude, toote sisalduse, asjakohaste kaitseabinõude ja isikukaitsevahendite kohta anda ohutuskaardil.

Ohutuskaardid

Kemikaali valmistajatel ja tarnijatel on kohustus varustada professionaalsed kasutajad ohutuskaartidega¹². mis annavad teavet kemikaali omaduste kohta, tervise- ja keskkonnohtudest, ohtudest, mis tuginevad kemikaalide füüsikalise-keemilistel omadustel, ladustamisest, käitlemisest, transportimisest ja hoidmisest, samuti vajadusel juhise töötajate kaitse, tuletõrje ning kemikaali atmosfääri juhupaiskumise järel rakendatavate abinõude ja esmaabimeetmete jaoks. Ohutuskaartide peaeesmärk on võimaldada tööandjatel kindlaks teha, kas töökohas on olemas mingeid ohtlikke kemikaale ning hinnata, kas nende kasutamisest tulenevalt eksisteerib mingit riski töötajate tervisele ja turvalisusele ning/või keskkonnale. Töötajatel peab olema juurdepääs ohutuskaartidele.

Ohutuskaartidel sisalduv teave võib olla lähtepunkt ohtude, millega töötajad kokku puutuvad, ja nõutavate järelevalvemeetmete kindlaks tegemiseks. Siiski ei saa tootja ette näha kõiki potentsiaalseid kasutamistingimusi. Ohutuskaartidel soovitatavad kaitsemeetmed tuleb seetõttu kohandada konkreetsete töökohtade tingimustega.

Muud teabeallikad

Mõnedele toodetele nagu farmaatsia- (näiteks tsüstostaatilised ravimid) või kosmeetikavahendid (näiteks juuksehooldustooted) ei pea tootjad ohutuskaarte andma.

Isegi kui ohutuskaart on kättesaadav, võiks mõnel juhul vaja minna enam teavet. Selleks et siis koguda vajalikku teavet riskide hindamiseks ja preventiivtegevuseks on vaja:

- kasutada muid allikaid (tehniline dokumentatsioon, kasutamisujuhendid, tehnika ning teadusajalehed ja ajakirjad);
- küsitleda valmistajaid ja tarnijaid;
- konsulteerida preventiivteenistustega;
- saada nõu kutseorganisatsioonidelt (kaubandusorganisatsioonid, kaubanduskogud, ametiühingud, sotsiaalkindlustus jt);
- kontakteeruda võimuorganitega.

Bioloogilised ohutegurid klassifitseeritakse vastavalt nende terviseriskile. Mõistlik on arvestada bioloogiliste ohutegurite töökohal käitlemise alaste siseriiklike õigusaktidega, mis peaksid sisaldama bioloogiliste ohutegurite (mikroorganismid ja parasitidid) klassifitseerimise tabeleid, mis on seotud riskitaseme, riskihindamise aluse ning nende substantside kasutamisel võetavate preventiivmeetmetega.

Näiteid kasulikest infosüsteemidest

Interaktiivne veebilehekülg „COSHH essentials“¹³, mida peab Ühendkuningriigi tervishoiu ja ohutuse täitevamet, on kavandatud anda lihtsa samm-sammulise juhendi väikefirmadele nende poolt töökohas kasutatavate ohtlike kemikaalide hindamiseks ja järelevalveks.

Saksa riikliku õnnetuskindlustuse ja preventiooni institutsioonide ainete andmekogu „Gestis“¹⁴ teeb kättesaadavaks teabe umbes 7000 aine kohta. Süsteem on seotud kemikaalide toime andmekogu (DOK-MEGA)¹⁵ ning ohutuskaartide andmekoguga (ISI)¹⁶, mis annab lingid 200 tootja enam kui 410 000 ohutuskaardile. Lisaks sellele on see täiendatud enam kui 4000 tolmuproovi põlemis- ja plahvatus- karakteristikutega (Gestis-Dust-Ex)¹⁷, mis hõlmab enamiku tööstusharusid.

Rahvusvahelised kemikaali ohutusekaardid (ICSC), mille töötasid välja kolm koostööd teinud rahvusvahelist organisatsiooni – Ühinenud Rahvaste Keskkonnaprogramm (UNEP), Rahvusvaheline Tööstusorganisatsioon (ILO) ja Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) koostöö raames Euroopa Komisjoniga – pakuvad teavet rohkem kui 1200 kemikaali kohta. ICSC-kaart võtab kokku

põhilise kemikaalide alase tervise- ja ohutusteabe, kasutamaks seda töötajate ja tööandjate poolt ettevõtte tasandil. Kaardid on kättesaadavad ka muudes keeltes.

Lisateave

Rohkem eduka infoedastamise näiteid ja selle ohtlike kemikaalide alase sarja teised teabelehed on kättesaadavad samuti <http://osha.eu.int/ew2003/>. Seda allikat ajakohastatakse ja arendatakse jätkuvalt. Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ILO) on kokku pannud juhendmooduli tervishoiu- ja ohutuskomisjonidele, kuidas ajada töötajate ja tööandja vahelisi asju töökoha ohutus- ja tervishoiuküsimustes, sh kemikaaliriskid. See moodul on vabalt kättesaadav: <http://www.itcilo.it/english/actrav/telearn/osh/com/comain.htm/>.

Kontrollküsimused töötajate teavitamiseks

Kas te olete tuttav:

- * tööandja riskianalüüsi tulemustega?
- * missuguste ohtudega te kokku puutute?
- * kuidas see võib teile mõjuda?
- * mida peate tegema, et teie ise ja teised ei satuks ohtu (so kuidas tuleb riske kontrollida)?
- * kuidas kontrollida ja märgata, kui asjad on halvad, ning kellele peaksite teatama mingitest probleemidest?
- * mõne töökoha õhuseire ja tervisekontrolli tulemustega?
- * preventiivmeetmetega, mida tuleb võtta remonditööde puhul?
- * esmaabi- ja hädaabiprotseduuridega?

Kontrollküsimused tööandja ja töötajate vaheliseks heaks suhtlemiseks

- * Kas igas töökohas on kasutatavate või toodetavate ohtlike kemikaalide nimekirj?
- * Kas iga kasutatava ja ohtlikuks klassifitseeritud kemikaali jaoks on olemas hõlpsasti kättesaadav ohutuskaart?
- * Kas ohutuskaardi info on üle kantud töökoha juhenditesse, mis annavad praktilist teavet selle kohta, kuidas tuleb kemikaale käidelda?
- * Kas iga ohtliku kemikaali nõul (näiteks tõrred, pudelid, mahutid jne) on märgistus toote nimetusega ja asjakohaste hoiatustega ohu eest, pidades silmas nii füüsikalisi ohtusid (näiteks plahvatusrisk) kui ka terviseohtusid?
- * Kas riskianalüüs on teostatud ning selle tulemused edastatud?
- * Kas töötajad esitavad regulaarselt küsimusi potentsiaalsete tervise- ja ohutusprobleemide kohta?
- * Kas kogu asjakohane teavitamine, juhendamine ja väljaõpe töökohal olevate ohtlike kemikaalide alal on töötajatele läbi viidud, sh ettevaatusabinõud, mida nad peaksid tarvitusele võtma iseenda ja teiste töötajate kaitseks?
- * Kas kõik töötajad teavad:
 - * kuidas täielikult ja õigesti rakendada kõiki ettenähtud riskide ohjamise meetmeid?
 - * kellele nad peaksid teada andma probleemidest ja vigadest mõne riskide ohjamise meetme juures?
 - * mida nad peaksid tegema ohtlike kemikaalidega seotud õnnetuse, vahejuhtumi või hädaolukorra puhul?

¹² <http://europa.eu.int/comm/enterprise/chemicals/sds/sdsdir.htm>

¹³ www.coshh-essentials.org.uk

¹⁴ <http://www.hvbg.de/bia/gestis-database>

¹⁵ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/mega/mega.htm>

¹⁶ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/ISI/isi.htm>

¹⁷ <http://www.hvbg.de/d/bia/fac/exp/lexpl.htm>